

Handläggare
Christina Koistinen
Telefon: 08-508 30198

Till
Kyrkogårdsnämnden
17 april 2024

Underlag för budget 2025 med inriktning 2026 och 2027 för Kyrkogårdsnämnden

Förslag till beslut

1. Kyrkogårdsnämnden godkänner förslaget till underlag till budget för 2025 med inriktning för 2026 och 2027 och överlämnar det till kommunstyrelsen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Svante Borg
Förvaltningschef

Innehållsförteckning

1 Utvecklingsbehov och strategiska prioriteringar	3
2 Nämndens verksamhetsområde	8
3 Sammanfattande ekonomisk analys	11
3.1 Drift.....	12
3.2 Investeringar.....	15
3.2.1 Prioriteringsgrunder	18
3.2.2 Konsekvensanalys och risker	18
3.2.3 Måluppfyllelse	18
4 Lokalförsörjningsplan	19
4.1 Sammanfattning	19
4.2 Lokalplanering - ej pedagogisk verksamhet	19
4.2.1 Nuläge 31 januari 2024.....	19
4.2.2 Planering av lokaler för år 2025-2032 (första planeringsperioden).....	19
5 Övriga redovisningar	19

Bilagor

Bilaga 1: 168 LFP2024 Kyrkogårdsnämnden (003)

Bilaga 2: KN 2025-2027

1 Utvecklingsbehov och strategiska prioriteringar

Nämndens strategiska prioriteringar under planperioden 2025-2027

En ökning men även utjämning av gravsättningskapaciteten i staden

Som ett led i att skapa fler möjligheter till gravsättning på de äldre delarna av kyrkogårdsbeståndet och därmed även utjämna gravsättningskapaciteten i staden arbetar förvaltningen vidare med att bland annat skapa fler askgravlundar. Under 2024 kommer nya askgravlundar på Galärvarvskyrkogården och på Skogskyrkogården ha färdigställts och tas i bruk. Nya gravkvarter har byggts på Råcksta begravningsplats och även de beräknas tas i bruk under 2024. Gravkvarteren kommer att rymma 1400 kistgravar och den första gravsättningen beräknas ske hösten 2024.

Under planperioden finns även behov av att utvidga askgravplatser och minneslundan på Bromma kyrkogård, en ny minneslund på Skogskyrkogården samt nya askgravlundar på Västberga och på Brännkyrka kyrkogårdar. Den planerade etableringen av en ceremonibyggnad på Strandkyrkogården, som är skjuten på framtiden, kvarstår och behöver på sikt genomföras.

Driftsättning av Järva begravningsplats

En ny begravningsplats på Järvaområdet beräknas driftsättas under hösten 2024. Arbeta med en driftsorganisation för att ansvara för bland annat organisationsfrågor, nyrekryteringar, kompetensförsörjning, materiel och maskininköp pågår. Tillskottet på Järva begravningsplats är cirka 9000 gravar varav cirka 2700 kistgravar.

En samverkan har påbörjats bland annat avseende trygghetsarbetet med Järva stadsdelsförvaltning, andra förvaltningar, fastighetsägare och civilsamhället.

Renovering av Skogskrematoriet och Råcksta krematorium

Skogskrematoriet inklusive de tre huvudkapellen, vid vilka det genomförs omkring 1100 ceremonier per år, planeras att renoveras med start 2025. Förvaltningen behöver planera för ersättningslokaler under tiden som renovering pågår. Under renoveringstiden blir det även nödvändigt med transporter av kistor från bisättningslokalerna till de andra ceremonilokalerna.

Möjlighet att bisätta stoft på Skogskyrkogården behöver av flera skäl utökas och förbättras. Idag sker bisättning i skogskrematoriet och i nya krematoriet. Transporter av stoft sker till och från skogskrematoriet i en omfattning som påverkar miljö och det allmänna intrycket av världsarvet. Vid renoveringen av Skogskrematoriet kommer bisättningsmöjligheten där att vara stängd. I förvaltningens beredskapsarbete har brist på bisättningsmöjligheter i händelse av kris identifierats. Nybyggnation av bisättningslokal med plats för 250 stoft i den södra delen av Skogskyrkogården under 2025 bedöms därför som nödvändig under planperioden.

En samverkan med Svenska kyrkan behöver ske gällande deras krematoriekapacitet i Stockholmsregionen.

En utredning beträffande renovering och/eller utbyggnad av Råcksta krematorium behöver påbörjas och genomföras under planperioden.

Fortsatt bred satsning på världsarvet Skogskyrkogården

Under planperioden kommer satsningen på världsarvet Skogskyrkogården fortsätta. Under 2021 påbörjades arbete med framtagandet av ”Program för hållbar turism i världsarvet Skogskyrkogården” som följer den handbok som tagits fram av Riksantikvarieämbetet och världsarvet Falun – Handbok för hållbar turismutveckling i världsarv och kulturmiljöer. Den baseras på UNESCO:s ”Toolkit for sustainable tourism”. Handboken och arbete med projektet ger bra input till förvaltningen och utvecklingen av världsarvet Skogskyrkogården som välbesökt kulturarv.

Projektet har delats in i tre delprojekt och har vidare bytt namn till Hållbara besök. Anledningen är att arbetet handlar om mer än bara turism. Alla som besöker Skogskyrkogården är besökare till ett världsarv. Under början av 2025 beräknas delprojekt tre avslutas och arbetet ska linjeläggas utifrån de målområden, mål och aktiviteter som har tagits fram. Dessa ska förankras och införlivas i den långsiktiga planeringen för både kyrkogårdsförvaltningen och stadsmuseet.

Satsningen har till stor del finansierats av ”Kulturmiljöbidrag för världsarvssamordning” som beviljats av Riksantikvarieämbetet under perioden 2021-2024. Riksantikvarieämbete ska utvärdera effekterna av bidraget och för 2025 väntas inget bidrag beviljas.

En samverkansgrupp har bildats och den inkluderar flera av stadens förvaltningar och bolag. Våren 2024 ingår kyrkogårdsförvaltningen, stadsmuseet/kulturförvaltningen, Visit Stockholm, arbetsmarknadsförvaltningen, stadsbyggnadskontoret och trafikkontoret. Länsstyrelsen är också kallad till gruppens möten. Gruppen kommer träffas regelbundet för att fortsätta utvecklingen världsarvet Skogskyrkogården som ett hållbart besöksmål och ett hållbart kulturarv.

De föreslagna aktiviteterna för kommande år ska prioriteras, planeras, finansieras och genomföras. Ett förslag är att göra om skyltningen vid huvudentrén och samtidigt permanenta utomhusutställningen. På sikt finns ambitioner att göra om inomhusutställningen på Visitors Center.

Samarbetet med stadsmuseet kring besöks- och visningsverksamheten på Skogskyrkogården fördjupas som ett led i den ökade satsningen på världsarvet. Medarbetarna inom kyrkogårdsförvaltningen ska också ges bra förutsättningar att känna världsarvet och där stöttar Stadsmuseet. Stadsmuseet ansvarar för visningarna av världsarvet och för Visitors Center som har öppet under säsongen maj-oktober och stadsmuseet.

Planen är att fortsatt arrangera Skogskyrkogårdens dag en lördag i september med olika teman olika år. På Skogskyrkogårdens dag hålls kapellen öppna och specialvisningar görs både inomhus och utomhus. Under 2025 firar Uppståndelsekapellet 100 år och det ska uppmärksammas.

Nämnden arbetar även med förberedelserna för renoveringen av huvudbyggnaden Skogskrematoriet som rymmer tre kapell, Hoppet, Tron och Heliga korset. Renoveringen kommer påverka världsarvet som besöksmål och förslag på alternativa aktiviteter kommer tas fram under den tid kapellbyggnaden är stängd. Renoveringen beräknas starta 2025.

På helgerna går en busslinje från Skogskyrkogårdens tunnelbanestation och därefter genom Skogskyrkogården. Det finns i dag elva busshållplatser på Skogskyrkogården.

Busshållplatserna är i behov av att tillgänglighetsanpassas för dagens bussar. En utredning genomfördes 2022 och en ansökan om tillstånd finns hos Länsstyrelsen. Projekteringen och åtgärderna beräknas genomföras under 2024 till en kostnad av 3,5 mnkr.

Nya entréer samt ombyggnad av upplagsplats på Norra begravningsplatsen

I samband med att utbyggnaden av tunnelbanelinjen mot Hagalund färdigställs och en ny tunnelbanestation med uppgång södra Hagalund anläggs, ser förvaltningen att flödet av besökare till Norra begravningsplatsen också kommer att påverkas. I samband med att den *gula* tunnelbanelinjen färdigställs kommer därför av en ny huvudentré till Norra begravningsplatsen att behöva anläggas i den nordvästra delen. Behov av förlängning av det befintliga gjutjärnsstaketet blir då också aktuellt med två nya entréer mot det planerade bostadsområdet Hagastaden. Upplagsområdet på Norra begravningsplatsen, som gränsar till en av de nya entréerna men också till intilliggande planerade flerfamiljshus, behöver i samband med detta omplaneras så att verksamheten inte ska upplevas som störande för framtida hyresgäster. Trafikstart för den *gula* linjen beräknas till 2028. En utredning av åtgärdsbehovet måste därför påbörjas under planperioden.

Arbete med biologisk mångfald

Begravningsplatserna ska ha höga naturvärden och den så kallade grönskötseln ska bidra till biologisk mångfald. Arbete med ökad biologisk mångfald har fått ett ökat utrymme i förvaltningens dagliga drift och löper numera som en röd tråd genom alla projekt. Kyrkogårdsförvaltningen har ett uttalat mål att gå från fossilfri till klimatneutral drift och i närtid bli en klimatpositiv del av Stockholms stad. Detta mål skall uppnås bland annat genom fortsatt och utökad satsning på solceller, elmaskiner, biokolanvändning, egen produktion av växter, all skötsel i egen regi, och kompetensutveckling av medarbetare.

Förvaltningen genomför en mängd förstärkningsåtgärder inom arbetet med att öka den biologiska mångfalden. Några av de insatser som planeras är att börja fasa ut ettåriga växter och att ersätta dem med perenner som bedöms gynna pollinatörer, spara vatten och minska transporter.

Det snöoväder som drog in i slutet av 2022 orsakade stora skador på träd främst på Skogskyrkogården och Norra begravningsplatsen. Skadorna kommer att påverka trädbeståndet under lång tid då många träd fått strukturella skador, vilket medför en ökad risk för angrepp av svampar och skadegörare. De strukturella skadorna bedöms även påverka trädens förväntade livslängd negativt. Inventering av skador på tallarna kommer löpa under hela planperioden. Den preliminära bedömningen är att cirka 200 träd initialt behöver ersättas på grund av direkta skador till följd av snöovädret. Återplantering av tallar kommer pågå under många år och innebära ökade kostnader.

Generationsväxling och kompetensförsörjning

Chefsförsörjningen är en aktuell fråga då förvaltningen står inför ett generationsskifte med anledning av kommande pensionsavgångar. Det finns även behov av rekrytering inom vissa specialistfunktioner såsom grävmaskinister. En strategisk planering kommer att tas fram för den samlade kompetensförsörjningen inom förvaltningen.

Förvaltningens behov av att anställa specialistfunktioner med utredarkompetens samt ett ökat stöd för projektstyrning löses genom anställning av en landskapsarkitekt. För att täcka kompetensbehovet gällande framtagandet av vård- och underhållsplaner rekryteras en antikvarie. När det gäller målsättningen om att öka takten i den digitala utvecklingen har förvaltningen stärkt upp en med samordnare med inriktning mot digitalisering. När de nya kistgravkvarteren på Råcksta begravningsplats tas i bruk 2024 finns även behov av att anställa fler kyrkogårdsarbetare med grävkompetens.

Förvaltningen strävar efter heltidsanställningar och hög andel tillsvidareanställningar.

Digitalisering

Genom digitala tjänster finns möjlighet att erbjuda en sammanhållen och tillgänglig offentlig service som är anpassad efter målgruppernas behov och som underlättar deras vardag. Förvaltningen behöver öka takten i den digitala utveckling vilket ska leda till större effektivitet och ökad kvalitet i verksamheten. En del av verksamhetsinformationen är digitaliserad men hanteringen internt och gentemot andra aktörer, såsom begravningsbyråer och anhöriga, är fortfarande delvis analog. För att stärka utvecklingsarbetet med digitalisering har förvaltningen från och med 2024 utökat med en samordnare som bland annat ska hålla ihop processerna med att digitalisera arbetssätt och höja den digitala kunskapen hos förvaltningens medarbetare och chefer.

Förvaltning behöver även höja kunskapen inom den lagstiftning som uppdraget omfattas av. Verksamheten stärks därför upp med en handläggare inom myndighetsutövning för att höja kompetensen inom förvaltningen och som ett stöd i handläggning. Fortsatt arbete med att kvalitetssäkra enhetliga rutiner inom handläggning och myndighetsutövning pågår.

Ferieungdomar

Kyrkogårdsförvaltningen fortsätter att tillhandahålla ett stort antal platser för feriejobb till ungdomar. Förvaltningen har funnit goda former och rutiner för att skapa intressanta och utvecklande arbetsuppgifter för dessa ungdomar. Administrationen och handläggningen kring de feriejobbande ungdomarna kommer att övergå till stadsdelsförvaltningarna och arbetsmarknadsförvaltningen från och med 2024 enligt överenskommelse med stadsledningskontoret. Lönen till ungdomarna betalas fortsättningsvis från kyrkogårdsförvaltningen.

Kris- och beredskapsarbete

Kyrkogårdsnämndens insatser ska säkerställa verksamheternas kontinuitet vid oönskade händelser samt värna om säkerheten på arbetsplatsen. Verksamheten ska fungera ändamålsenligt även vid oönskade händelser och information ska behandlas säkert enligt gällande lagar och riktlinjer.

Personella resurser i form av säkerhetssamordnare, krisledningsstab och krisorganisation finns upprättad och bemannad. Arbetet fortsätter med utveckling av rutiner och kontinuitetsplaner för att hantera oönskade händelser samt utbildning och en stadsgemensam övning ska genomföras. En plan samt bemanning för organisation under höjd beredskap och krig har tagits fram och ska implementeras. Utgångspunkten är den planering som idag finns för kris och oönskade händelser. Syftet är att upprätthålla samhällsviktiga verksamheter vid allvarliga

och extraordinära händelser. I detta arbete ingår även att säkerställa kyrkogårdsförvaltningens krisledningsförmåga.

Arbete utifrån direktiven för samtliga nämnder

I budget för 2024 finns gemensamma direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser, som rör prioriterade områden. Förvaltningen ser samverkan med andra förvaltningar och bolag som en förutsättning för en effektiv och utvecklingsinriktad verksamhet. Nämndens verksamheter ingår i olika samverkansprojekt och arbeten tillsammans med andra nämnder och bolag. Fortsatt beskrivs hur förvaltningen avser att samverka med övriga förvaltningar, bolag och övriga under året. Särskilt prioriterade frågor som anges de kommande åren är:

Långsiktigt hållbar ekonomi och goda förutsättningar för välfärd

Kyrkogårdsnämndens verksamheter styrs, planeras och följs upp i stadens system för integrerad styrning och ledning, ILS, vilket stödjer nämndens verksamheter mot ett tydligt fokus på resultatet för invånarna. Förvaltningen arbetar med systematisk styrning och uppföljning samt med verksamhets- och kvalitetsutveckling. Förvaltningen arbetar för att säkerställa att prognossäkerhet och budgetföljsamhet är god. Erfarenheter från Järvaprojektet kommer även att ligga till grund för den kommande renoveringen av Skogskrematoriet med start 2025.

Förvaltningen arbetar för att öka förvaltningens innovationskraft och öka takten i förvaltningens digitala utveckling. Behov finns av samarbete som kan leda till effektivitet och ökad kvalitet i verksamheten. Förvaltningen samverkar med serviceförvaltningen gällande digitalisering och med sex fackförvaltningar i staden om gemensamt dataskyddsbud.

I samverkan med arbetsmarknadsförvaltningen har förvaltningen skapat särskilda arbetsstyrkor som fått stockholmsjobb på begravningsplatserna. Förvaltningen ska se över förutsättningarna för att sköta entreprenaddrivna begravningsplatser i egen regi bland annat för ökade möjligheter att erbjuda arbetsmarknadsåtgärder.

Från mars månad 2024 är verksamheten i Slakthusområdet samlokaliserad med idrottsförvaltningen i Palmfelt center, i avvaktan flytt till stadens lokaler i anslutning till Tekniska nämndhuset (2026).

Chefsförsörjningen är en aktuell fråga då det inom de närmaste åren kommer att ske ett flertal pensionsavgångar inom förvaltningsorganisationen. Det finns även behov av att rekrytera inom vissa specialistfunktioner. Samverkan med HR-funktionerna på andra förvaltningar fortgår. Genom samverkan kan förvaltningarna byta erfarenheter och kunskap samt undersöka möjligheter att samordna insatser till exempel inom chefsutveckling, kompetensförsörjning och arbetsmiljö.

Förvaltningen ska se över förutsättningarna för att sköta begravningsplatserna i egen regi, i första hand Skogskyrkogården.

En levande och hållbar stad

Kyrkogårdsförvaltningen samverkar med berörda fackförvaltningar i planerings- och utvecklingsfrågor för att få en helhetssyn kring utvecklingen av stadens begravningsplatser. Stadens begravningsplatser och kyrkogårdar utgör viktiga gröna lungor i stadsmiljön.

Samarbete med miljöförvaltningen sker kring insatser för biologisk mångfald på stadens begravningsplatser. Ett samarbete finns med trafikkontoret i trädprojekt och trädfrågor. Andra viktiga samarbetspartners är stadsledningskontoret, Stockholm Vatten och fastighetskontoret.

Samarbetet med Stockholms stadsmuseum fortsätter, både vad gäller antikvariskt stöd vid underhålls- och upprustningsprojekt samt genom att stadsmuseet fortsätter att anordna visningsverksamhet, både vid världsarvet Skogskyrkogården och vid Norra begravningsplatsen. En samverkansgrupp har bildats med representanter från stadsmuseet/kulturförvaltningen, arbetsmarknadsförvaltningen, stadsbyggnadskontoret, trafikkontoret, Visit Stockholm och kyrkogårdsförvaltningen. Syftet är att hantera strategiska och operativa frågor som rör flera förvaltningar kopplat till världsarvet.

En trygg och säker stad som håller samman

Förvaltningen kommer i samverkan med berörda stadsdels- och fackförvaltningar, polis och lokala näringslivet fortsätta att utveckla stadens begravningsplatser till trygga och säkra platser. Under hösten 2024 driftsätts Järva begravningsplats och en samverkan har påbörjats bland annat avseende trygghetsarbetet med Järva stadsdelsförvaltning, andra förvaltningar, fastighetsägare och civilsamhället.

Förvaltningen arbetar fortsatt med att öka säkerheten och den upplevda tryggheten på begravningsplatserna. Arbetet fortsätter med att bland annat förbättra belysning och att införa tillträdesbegränsningar för fordon. Pollare vid stora entrén till Skogskyrkogården har satts upp och är klara för drift. På Norra begravningsplatsen har nytillverkning av grindar beställts för att försvåra för brottslig och otrygghetsskapande aktivitet på begravningsplatsen.

Inom ramen för Fokus Järva ska aktörer och boende i Järvaområdet involveras för att inviga och etablera Järva begravningsplats och naturområde som en fin och trygg plats för stockholmarna. Ett samarbete med Framtidens hus i Rinkeby finns för att bland annat arbeta med kommunikation kring Järva begravningsplats.

Samverkan och samråd med olika intressenter görs vid planering av verksamheten. Allmänhetens och olika religiösa företrädares synpunkter är värdefulla för att utveckla kvaliteten i service och förvaltning.

2 Nämndens verksamhetsområde

Verksamhetens omfattning

Kyrkogårdsnämnden är huvudman för begravningsverksamheten i Stockholm stad. Kyrkogårdsnämnden ska verka för att den konfessionsneutrala inriktningen upprätthålls och att alla, oavsett livsåskådning, kan erbjudas den begravningsceremoni som önskas.

Nämnden äger och förvaltar stadens begravningsplatser, upplåter gravplatser, ställer

ceremonilokaler till allmänhetens förfogande samt svarar för stadens krematorier.

Verksamheten består av tre huvudområden: begravningsverksamhet, ansvar för att skydda och bevara kulturhistoriska värden samt övrig serviceverksamhet det vill säga skötsel och plantering på enskilda gravar mot ersättning från gravrättsinnehavare. Dessutom ansvarar nämnden för förvaltning av världsarvet Skogskyrkogården i enlighet med Unesco:s Konvention om Skydd för Världens Kultur- och Naturarv.

Kyrkogårdsnämnden ger vidare ekonomisk ersättning till den som innehar enskild begravningsplats och till den som förvaltar allmän begravningsplats utan att vara huvudman. Med det senare avses församlingar inom Svenska kyrkan, i huvudsak i innerstaden.

Verksamheten finansieras av en begravningsavgift som baseras på den kommunalt beskattningsbara inkomsten. Begravningsavgiften uppgår år 2024 till 6,5 öre per intjänad hundralapp. Begravningsavgiften för de kyrkliga huvudmännen i riket uppgår år 2024 till 27,7 öre per skattekrona som jämförelse.

Nämnden förvaltar 11 begravningsplatser med 13 ceremonilokaler. Totalt finns inom nämndens ansvar ett 40-tal byggnader, inklusive två krematorier.

Demografiska förutsättningar

I Stockholm pågår en kraftig befolkningsutveckling. Det är framför allt födelsenettet, det vill säga antalet födda minus antalet döda, som är anledningen till befolkningsökningen. Trots covid 19-pandemin var dödligheten nere på normala nivåer år 2022 och under de närmaste tio åren väntas medellivslängden stiga. Antalet avlidna beräknas öka i takt med att 40-talisterna når åldrar där dödsriskerna är höga.

Enligt stadens befolkningsprognos beräknas antalet personer som är 80 år och äldre öka kraftigt och vara omkring 54 procent fler 2032 än 2022.

Befolkningsförändringarna beräknas bli högst i Skärholmen och Järva. Samtidigt beräknas befolkningsutvecklingen i innerstaden vara svag. De allra äldsta, 80 år och äldre, ökar i samtliga stadsdelsområden. Största ökningen återfinns i innerstaden samt i Hägersten-Älvsjö och Bromma.

Planeringsnivån beräknades till cirka 6200 avlidna per år fram till 2023. Antalet avlidna bedöms därefter att stiga och beräknas i slutet av 2020-talet till 10 procent fler jämfört med idag och i slutet av 2030-talet till cirka 30 procent fler jämfört med idag.

För att kunna erbjuda nya gravplatser i orörd mark på fler platser än på Strandkyrkogården i sydöstra Stockholm och Järva begravningsplats påbörjade förvaltningen i november 2022 arbetet med nya gravkvarter på Räcksta begravningsplats. Gravkvarteren ska rymma 1400 kistgravar och den första gravsättningen beräknas ske 2024, ungefär samtidigt som den nya begravningsplatsen på Järvafältet är färdigställd.

Allmänt om planeringsperioden

I linje med tidigare år kommer verksamhetens huvudinriktning vara att långsiktigt förvalta och utveckla stadens begravningsuppdrag.

Jämfört med den föregående planeringsperioden kommer antalet pågående projekt att minska

något då flera av projekten slutförs under 2024. Dock kommer projektet med renoveringen av Skogskrematoriet tydligt påverka förvaltningens arbete. Erfarenheter från det snart avslutade Järvaprojektet lägger nu grunden för planeringen av renoveringen. Förvaltningens organisation kommer därför ges en förstärkt inriktning avseende projektledning och projektsamordning.

Förvaltningen fortsätter med utbildningsinsatser inom det systematiska arbetsmiljöarbetet för så väl medarbetare som chefer för att säkerställa en trygg och hälsosam arbetsplats. Förvaltningen ser inga direkta omställningsbehov.

Nämndens verksamhet under genomförandeåret 2024

I budget för 2024 har kommunfullmäktige angett inriktningen för verksamheten.

Ett Stockholm som håller samman med en stark och jämlik välfärd i hela staden

- verka för att den konfessionsneutrala inriktningen i verksamheten upprätthålls och att alla, oavsett livsåskådning, kan erbjudas den begravningsceremoni som önskas
- verka för att alla oavsett livsåskådning vid begravning har tillgång till tvättmöjligheter som en del i utövandet av religionen. Tillgängligheten till ceremonilokalerna ska därför öka

Ett grönt och fossilfritt Stockholm som leder till en rättvis klimatomställning

- ansvara för att erbjuda rofyllda och vackra begravningsplatser
- förvalta kulturarv och förvalta och utveckla park- och naturmiljövärden vid stadens begravningsplatser
- energieffektivisera byggnader och belysning på begravningsplatserna för att minska energiförbrukningen
- behålla de stämmingsfullt ljussatta inom- och utomhusmiljöerna
- fasa ut fossila bränslen i arbetsfordon och maskiner för att successivt övergå till fossilfri drift av stadens begravningsplatser

Ett Stockholm med en stabil och hållbar ekonomi med utbildning, jobb och bostäder för alla

- säkerställa en kostnadseffektiv verksamhet och en låg begravningsavgift på såväl kort som lång sikt, bland annat genom att öka takten i den digitala utvecklingen
- stärka sin styrning av investeringsprojekt
- förstärka underhållet av stadens begravningsplatser
- begravningsplatserna tas om hand väl och är bra och trygga platser för invånarna att vistas på
- erbjuda möjlighet till Stockholms- och feriejobb
- värna en god nivå på underhållet genom långsiktig underhålls- och investeringsplanering
- begravningsplatsen i Järva ska möta behovet av gravplatser och bli en rekreationsplats och en möjlighet till arbetstillfällen på Järvafältet
- skapa trygga och säkra begravningsplatser för anhöriga och besökande
- utreda, och vid behov införa, nya gravplatser i staden och fortsätta att följa det långsiktiga behovet av krematoriekapacitet

3 Sammanfattande ekonomisk analys

Kyrkogårdsnämndens ekonomiska resurser för de kommande åren kan lämpligen fördelas i tre delar med olika förutsättning, möjligheter och utmaningar. Det är en drift- och underhållsbudget som direkt finansieras av begravningsavgiften, löpande underhållsprojekt i investeringsform som indirekt finansieras av begravningsavgiften och ett antal större fleråriga utvecklings- eller renoveringsprojekt, även dessa indirekt finansierade genom begravningsavgiften. Räntekostnader och avskrivningar betalas via begravningsavgiften.

Styrdokument för förvaltning av kyrkogårdar och begravningsplatser

Den långsiktiga verksamhetsplaneringen i detta dokument kompletteras av för kyrkogårdar och begravningsplatser särskilt framtagna VoUp (Vård och underhållsplaner enligt Riksantikvarieämbetets föreskrifter om kyrkliga kulturminnen KRFS 2012:2). Dessa ger anvisning hur respektive begravningsplats ska gestaltas, vilket därmed ger en inriktning för vad som över tiden behöver göras.

Planerna är dock inte tänkta att vara ett fullskaligt styrdokument då underhållsbehovet av till exempel befintliga huskroppar inte alltid omfattas. De framtagna vård- och underhållsplanerna beskriver kulturmiljö och byggnader med åtgärder för att bevara dessa.

Vård- och underhållsplanerna beskriver inte heller bevarande och åtgärdsbehov för enskilda gravöverbyggnader som är kulturhistoriskt klassade, detta behöver därför kompletteras. Framtagande av vårdplaner för nämnda objekt kräver ofta en särskild antikvarisk kompetens.

Vård- och underhållsplaner är till dags dato framtagna för nio av förvaltningens elva kyrkogårdar och begravningsplatser. Den plan som återstår är för Råcksta begravningsplats (för Strandkyrkogården behövs ingen).

Särskilda ljus- och mörkerplaner är framtagna för Sandsborgskyrkogården, Västberga begravningsplats och Brännkyrka kyrkogård. Övriga planer tas fram under planperioden. Framtagandet av vård- och underhållsplaner samt ljus- och mörkerplaner medför ökade kostnader då dessa behöver upphandlas av bland annat Stadsmuseet.

Begravningsavgift och begravningsfond

Den årliga driftsbudgeten har under de senare åren lämnat ett mindre årligt överskott, vilket tillfaller den med begravningsavgiften sammankopplade begravningsfonden. Enligt lag får dessa medel enbart användas till begravningsverksamhet, vilket skapar en obalans mot det gängse kommunala budgetsystemet, där ett överutnyttjande inte är acceptabelt kopplat till den så kallade treårsregeln.

Den grundläggande ekonomiska styrmodellen baseras på de ekonomiska förutsättningarna för landets kyrkliga församlingar (vilka i likhet med Stockholms Stad är huvudmän för begravningsverksamheten) och är tänkt att balansera storleken på avgiften med hur mycket som finns reserverat i fonden samt att detta sedan i nästa steg påverkar vilka investeringar som kan göras och i vilken takt dessa kan ske. Vid ingången till 2025 beräknas fonden vara cirka 113 mnkr.

En tillfällig förstärkning av driftkostnaderna genom att för några år så att säga belasta fondmedel skulle väl kunna nyttjas till kompetensutveckling, generationsväxling eller

särskilda projekt. Fondmedlen har ju en gång tagits in som begravningsavgift.

Möjligheten att investera påverkas även såväl kortsiktigt som långsiktigt mer av utrymme i stadens samlade investeringsåtagande än vad som kan balanseras mot begravningsavgiften.

3.1 Drift

Väsentliga förändringar under planeringsperioden jämfört med nämndens budget.

Tabell 1

Driftbudget	Budget 2024	Budget 2025	Budget 2026	Budget 2027
Kostnader	Mkr	Mkr	Mkr	Mkr
Förvaltningschef, nämnd och stab	7,4	7,4	7,4	7,4
Begravnings- och serviceavdelningen	157,4	147,0	147,0	147,0
Tekniska avdelningen	45,7	45,7	45,7	45,7
Boknings- och gravrättsavdelningen	11,5	11,5	11,5	11,5
Administrativa avdelningen	19,5	19,5	19,5	19,5
Kapitalkostnader	47,8	69,6	69,6	69,6
Summa kostnader	289,3	300,7	300,7	300,7
Intäkter				
Avgifter	14,5	14,5	14,5	14,5
Fonduttag	10,0	10,0	10,0	10,0
Övrigt	4,0	4,0	4,0	4,0
Summa intäkter	28,5	28,5	28,5	28,5
Netto	260,8	272,2	272,2	272,2

I samband med beslut om verksamhetsplan 2024 fastställde Kommunfullmäktige ovan planeringsnivåer för åren 2024, 2025 och 2026.

Tabell 2

Driftbudget	Budget 2025	Budget 2026	Budget 2027
Ökade transportkostnader pga ombyggnad	5,0	5,0	
Ändrade arbetsmiljöregler	2,0	2,0	2,0
Höjda ersättningsnivåer kammarkollegiet	0,0	0,0	2,5
Generationsväxling/ Personalförstärkning	4,0	4,0	4,0
Ränta	2,6	2,6	9,3
Avskrivning	4,6	4,6	9,4

Kostnaderna som ingår i ovan tabell är för att förvaltningen ska kunna drivas som idag.

Förvaltningen har sedan pandemiåret 2020 utvecklat sin organisation dels genom återfyllnad av specialistkompetens till exempel HR-chef och kommunikationschef dels genom förstärkning och förändring av chefsansvar. Under planeringsperioden kommer ytterligare förstärkning ske av nödvändig specialistkompetens, något som förvaltningen idag tvingas upphandla på konsultbasis.

De kommande åren kommer dessutom flera chefer att gå i pension, varför ett särskilt stöd för generationsväxling behövs.

Kostnaderna som ingår i tabellen ovan är för att förvaltningen ska kunna drivas på ett effektivt sätt.

Ökade transportkostnader

Renoveringen av Skogskrematoriet påbörjas 2025 och beräknas vara klar 2028. I byggnaden genomfördes under 2023 sammanlagt 1134 begravningsceremonier varav 331 så kallade akt med urna. Kistor och urnor till akterna i Tron, Hoppet och Heliga korsets kapell förvaras i närliggande lokaler och kommer in till ceremonierna med hjälp av kisthissar och egen personal.

Under perioden då kapellen är stängda kommer ceremonierna genomföras i närliggande kyrkor och begravningskapell som inte har kisthissar, vilket kräver biltransport och 4-6 bärare som ställer kistor/urnor på plats. Med 2024 års priser kostar en ceremoni med kista inklusive biltransport och fyra bärare 4700 kronor och vid akt med urna 2100 kronor, vilket motsvarar en kostnad på 4,5 miljoner. Prisnivån regleras årsvis av index som senast var 7,15 procent, vilket skulle medföra en utökad kostnad med 5 miljoner per år.

Kyrkogårdsförvaltningen ansvarar för transporter av kistor in och ut till begravningsceremonier. Ökade transportkostnader befaras då det behövs fler antal bärare per kista då en bärare endast får lyfta 25 kg enligt Arbetsmiljöverkets regelverk. Endast kistan väger 40 kg + den avlidnes vikt betyder att det krävs sex bärare in och ut istället för fyra. Kostnadsökningen beräknas till 2 mnkr.

Under 2027 kommer Kammarkollegiet att fastställa nya ersättningsbelopp för gravsättning till de som innehar en enskild- eller allmän begravningsplats utan att vara huvudman. De höjda

ersättningsbeloppen kommer att kräva en utökad budget om 2,5 mnkr årligen med start 2027.

Nämndens kapitaltjänstkostnader kommer under 2025 att öka med 29 mnkr. Största delen av ökningen kommer från aktiveringen av Järva begravningsplats. Merparten av ökningen ligger redan i budgeten för 2025 men ytterligare 7,2 mnkr behövs för 2025 med dagens ränteläge. Från 2027 ökar kapitalkostnaderna ytterligare med 11,5 mnkr då renoveringen av skogskrematoriet beräknas vara klar.

Tabell 3

Driftbudget	Budget 2025	Budget 2026	Budget 2027
Omplanering Skogskyrkogården	2,0	2,0	2,0
Utökat arbete stensäkerhet	2,0	2,0	2,0
Extra kostnader innerstadsförsamlingar	3,0	3,0	3,0
Framtagning av inriktningsbeslut Räcksta krematorium	2,0		
Framtagning av inriktningsbeslut kv11	2,0		
Framtagande av inriktningsbeslut Norra begravningsplatsen		2,0	

Kostnaderna som ingår i ovan tabell är för utveckling av förvaltningen.

På framförallt på Skogskyrkogården finns gamla allmänna gravkvarter kvar. Efter en lagändring 1980 kan de upplåtas för ytterligare en kista. För att återta dessa kvarter i bruk behövs en hel del administrativt arbete men även en del masshantering. Kostnaden beräknas till 2 mnkr per år under planperioden.

För att säkra kulturvärdena på kyrkogårdarna startade förvaltningen under 2024 ett projekt för renovering av gravstenar på Norra begravningsplatsen. Projektet har varit lyckat och nu planeras ett liknade projekt för Skogskyrkogården. Behovet är att anställa personal för att i egen regi arbeta med dessa åtgärder till en kostnad av 2,0 mnkr årligen under planperioden.

Räcksta krematorium är byggd på 60-talet och behöver uppdateras både av teknik- och miljöskäl. Kremationskapaciteten och kylförvaringen av kistor i Stockholmsregionen är idag underdimensionerad och påverkar indirekt stadens egen kapacitet. Stockholm växer och därmed kommer dödstaten att öka på sikt. Underlag inför inriktningsbeslut måste tas fram under planperioden till en beräknad kostnad av 2 miljoner.

En stor underhållsskuld finns bland de kyrkogårdar och kolumbarier som förvaltas av Svenska kyrkan inom huvudmannens område. De årliga ersättningsbeloppen för gravsättning täcker inte dessa åtgärder varför en utökning med 3,0 mnkr årligen krävs under planperioden till särskilt församlingsstöd för särskilda restaureringsinsatser.

Ekonomibyggna på norra delen på Skogskyrkogården är i behov av renovering under planperioden. Underlag inför inriktningsbeslut måste tas fram under planperioden. Renoveringen är beräknad till en kostnad av 2 mnkr.

I samband med att utbyggnaden av tunnelbanelinjen mot Hagalund färdigställs och en ny tunnelbanestation med uppgång södra Hagalund anläggs ser förvaltningen att flödet av besökare till Norra begravningsplatsen också kommer att påverkas. I samband med att den gula tunnelbanelinjen färdigställs kommer därför av en ny huvudentré till Norra begravningsplatsen att behöva anläggas i den nordvästra delen. Underlag inför inriktningsbeslut måste tas fram under planperioden till en beräknad kostnad av 2 mnkr.

Tabell 4

	Budget 2025	Budget 2026	Budget 2027
Summa äskanden	29,2	27,2	34,2

Ovan tabell visar förvaltningens sammanlagda behov under planperioden.

Avgifter för gravskötsel

Andelen gravplatser med skötseluppdrag på begravningsplatserna ska som princip inte påverka nämndens nettobudget. Verksamheten ska vara självfinansierad, varför taxan för 2025 föreslås öka med 20 kr.

Pris år 2024: Gravskötsel: 1 år 600 kr, 5 år 2700 kr, enbart gräsklippning 300 kr.

3.2 Investeringar

Löpande underhållsprojekt som finansieras genom investering

Underhållsbudget 2025-2027

Planerade underhållsåtgärder ska inrymmas inom den preliminära budgetramen för planperioden. De underhållsåtgärder som planeras under planperioden är förutom de tidigare nämnda vård- och underhållsplanerna, ljus- och mörkerplaner, säkerhetskontroll av gravstenar och underhåll av kulturhistoriska gravvårdar.

På Skogskyrkogården fortsätter förnyringen av tallbeståndet och runt 100 större tallplanter planteras ut varje år. Ett angeläget arbete pågår inom förvaltningen för att finna strategier att hantera trädjukdomar. Att bevara det gröna kulturarvet, och att fortsättningsvis på ett effektivt sätt kunna hantera smittsamma trädjukdomar och motverka ökade angrepp av skadeinsekter, medför ökade kostnader för framförallt återplantering och förnyring av trädbeståndet. En strategi för fortsatt förnyring av tallbeståndet på Skogskyrkogården kommer att tas fram under 2024.

Prioriteringar inom investeringsramen för långsiktigt underhåll

I budgeten för planperioden har förvaltningen för åren 2024, 2025 och 2026 tilldelats 30 mnkr för år 2024 och 2025. Därefter går summan ner till 25 mnkr. Förvaltningen ser inte att behovet kommer att minska utan snarare tvärt om och ser gärna att 30 mnkr gäller för hela planperioden. Nämnden använder i jämförelse varje år omkring 10 mnkr av tilldelade investeringsmedel för utbyte av maskiner, beläggningsarbeten, upprustning av servicestationer och omsättning av bänkar. I budgeten ryms därutöver investeringar som gäller arbetsmiljö och akuta åtgärder för att säkerställa driften.

Tabell 1

Investering	Budget 2024	Budget 2025	Budget 2026	Budget 2027
Järva begravningsplats	39,5	0,0	0,0	0,0
Ceremonibyggnad Strandkyrkogården	36,0	0,0	0,0	0,0
Askgravlund Galärvarvskyrkogården	4,0	0,0	0,0	0,0
Inventarier Järva	10,0	0,0	0,0	0,0
Tillgängliggöra busshållplatser	3,5	0,0	0,0	0,0
Säkerhetsåtgärder	2,0	0,0	0,0	0,0
Övrigt	30,0	30,0	25,0	25,0
Summa	125,0	30,0	25,0	25,0

I samband med beslut om verksamhetsplan 2024 fastställde Kommunfullmäktige planeringsnivåer för år 2024, 2025 och 2026 enligt ovan.

Tabell 2

Investering	Budget 2025	Budget 2026	Budget 2027
Övriga		5,0	5,0
Mur Brännkyrka			5,0
Ny bisättning söder	25,0		
Ny ekonomibygnad skogskyrkogården			50,0
Solbaddet		15,0	
Strandkapellet		40,0	
Reservkraft för beredskap	11,0		
Maskiner övertagande till egen regi	6,0		
Ny skorsten nya krematoriet		8,0	
Skogskrematoriet med kapell	100,0	170,5	
Ny entré Norra begravningsplatsen			7,0

Behov av att utöka investeringsramen under planperioden

Den långsiktiga investeringsramen behöver som tidigare anmälts justeras under planperioden, för att tillgodose finansiering av angelägna underhållsåtgärder och en långsiktig renovering av kulturarvet.

Tillgänglighets-, trygghets- och energiåtgärder, maskininköp, renovering av personallokaler och utredningar inför kommande investeringsprojekt utgör också en väsentlig del av den långsiktiga investeringsplanen.

Större fleråriga utvecklings- eller renoveringsprojekt, i prioriteringsordning**Åtgärder i krematorieverksamheten**

Reservkraftförsörjning till krematorier och kylhus (sammanlagt fyra byggnader) saknas och behöver därför tillföras för att säkra driften. Åtgärden behöver genomföras inom planperioden till en kostnad av cirka 11 mnkr.

Rökgaskanalen mellan Nya krematoriet (byggd 2014) och skorstenen är 250 meter och den behöver åtgärdas. En ny skorsten med en traditionell placering direkt på byggnaden behövs eftersom den befintliga tekniska lösningen inte uppfyller den funktion den är byggd för. Korrosion har upptäckts i rökkkanalen och livslängden kan inte garanteras. Kostnaden för åtgärden beräknas till 8 mnkr.

Ceremonilokal vid Strandkyrkogården

Etableringen av Strandkyrkogården gav ett nödvändigt tillskott av begravningsplatser söder om staden. För att nå den fulla effekten måste begravningsplatsen kompletteras med en ceremonilokal. Den tänkta etableringen av ett ceremonihus på Strandkyrkogården är dock skjuten på framtiden beroende på väsentligt ökade byggkostnader.

Renovering av Skogskrematoriet inklusive kapell

Efter 80 år behövs en genomgripande renovering av Skogskrematoriet inklusive de tre kapellen; Tron, Hoppets och Heliga korsets kapell. Kommunfullmäktige beslutade i november 2023 att en totalrenovering av Skogskrematoriet kan genomföras för att bevara byggnaden och att säkerställa dess kulturhistoriska värde. Renoveringsstarten planeras till 2025 och förberedande arbeten görs under 2024.

Renovering av byggnad (kvarter 11) Skogskyrkogården

Kvarter 11 på Skogskyrkogården är uttjänt som byggnad och planeras ersättas med en ny. I lokalerna kommer inrymmas personalutrymme, förvaring, reception, besöksutrymme som kan ersätta Visitors center vilket inte är användbart under vinterhalvåret. Lokalen beräknas bli 1000 m² och kosta 50 mnkr under 2027.

Nytt kylhus

Under 2023 har förvaltningen utrett möjligheten att bygga en ny permanent bisättningslokal på södra delen på Skogskyrkogården till en kostnad om 25 mnkr. Denna skulle även, förutom beredskapskapacitet för staden, kunna inrymma stödmöjlighet till Regionen och andra begravningshuvudmän.

Fastigheten Solbaddet

Kyrkogårdsförvaltningen äger och förvaltar fastigheten Solbaddet. Fastigheten är belägen på Norra begravningsplatsen i Solna och innehåller 11 lägenheter. Fastigheten är i stort behov av en totalrenovering och förvaltningen planerar att göra detta under planperioden. Kostnaden beräknas till cirka 15 mnkr.

Ny entré till Norra begravningsplatsen

I den nordvästra delen av Norra begravningsplatsens har det blivit en inofficiell entré där staketet har klippts och en stig har trampats upp. Platsen är väl vald som entré till kyrkogården då det finns en busshållplats, och inom några år även tunnelbanan, precis utanför staketet.

Kyrkogårdsförvaltningen vill anlägga en permanent och vacker entré på platsen och samråd med Solna kommun har inletts. I samband med entrébyggnation vill förvaltningen även ersätta befintligt stängsel och montera samma typ av gjutjärnsstaket som omgärdar andra delar av kyrkogården. Den totala kostnaden beräknas till cirka 7 mnkr.

Nyanskaffning av maskiner till Skogskyrkogården efter övertagandet av skötseln i egen regi

Sedan slutet av 1990-talet har skötseln av halva Skogskyrkogården drivits av olika entreprenörer. Från och med den första april 2025 går driften över till egen regi. I samband med uppstarten behövs nyanskaffning av en maskinpark för området. En förnyad maskinpark påskyndar förvaltningens miljöarbete och strävan mot en fossilfri skötsel. Kostnaden beräknas till en kostnad cirka 6,0 mnkr.

3.2.1 Prioriteringsgrunder

Projektet enligt ovan har prioriterats utifrån uppdrag från kommunfullmäktige, omvärldsfaktorer som påverkar verksamheten, verksamhetsbehov utifrån driftsaspekter, säkerhets- och miljökrav samt valfrihets- och mångfaldsperspektiv.

3.2.2 Konsekvensanalys och risker

Konsultstöd behöver upphandlas för att klara av såväl investeringsvolymen som komplexiteten i flertalet av projekten. Konjunkturläget bedöms även som avgörande för kostnaderna när byggtreprenader handlas upp.

3.2.3 Måluppfyllelse

Nämndens investeringar uppfyller främst följande verksamhetsområdesmål:

- 1.3 Stockholms stad ska ge stöd och omsorg där behoven är som störst
- 1.5 Alla stockholmare ska ha tillgång till ett rikt kultur-, idrotts- och föreningsliv
- 2.1 Stockholm ska bli klimatpositivt – genom minskade utsläpp och ökad koldioxidlagring.
- 2.2 Stockholm ska vara en stad där den biologiska mångfalden ökar.
- 2.4 Stockholmarens hälsa ska främjas genom ren luft, rent vatten och giftfria miljöer.
- 3.3 I Stockholm ska alla ha rätt till ett bra boende som de har råd med
- 3.6 Tryggheten ska öka genom förebyggande insatser

4 Lokalförsörjningsplan

4.1 Sammanfattning

Lokalförsörjningsplanen är ett styrdokument för respektive nämnds kort- och långsiktiga arbete med lokalplanering där nämndens totala behov av lokaler och planerade förändringar sammanställs. Nämndernas lokalförsörjningsplaner aggregeras till stadens övergripande lokalresursplan som årligen föreläggs kommunstyrelsen.

4.2 Lokalplanering - ej pedagogisk verksamhet

4.2.1 Nuläge 31 januari 2024

Nämnden äger och förvaltar lokaler i huvudsak egen regi. De enda förhyrningar som är aktuella är lokaler för huvudkontor och administration inklusive ett mindre förråd samt ett mindre väntrum på Galärvarvskyrkogården.

Förvaltningen flyttade i mars 2024 verksamheten på Hallvägen, Slakthusområdet, till Palmfelt center och samlokaliserar verksamheten med idrottsförvaltningen. Under 2026 flyttar verksamheten till stadens lokaler i anslutning till Tekniska nämndhuset.

4.2.2 Planering av lokaler för år 2025-2032 (första planeringsperioden)

Nämnden hyr lokaler för huvudkontor och administration i Slakthusområdet. Förvaltningen avser att i mars 2024 samlokalisera verksamheten på Hallvägen i Slakthusområdet med idrottsförvaltningen i Palmfelt center. Detta i avvaktan flytt till stadens lokaler i anslutning till Tekniska nämndhuset.

5 Övriga redovisningar

Medborgarinflytande

För att öka invånarnas delaktighet och för att ta vara på stockholmarnas synpunkter, förslag och upplevelser genomför förvaltningen olika aktiviteter. Förvaltningen medverkar bland annat i Järvaveckan för att möjliggöra god dialog med medborgare gällande begravningsplatsen på Järva. Budskapet är ”Järva begravningsplats – en plats för alla”. Deltagandet ger förvaltningen en möjlighet att förtydliga att platsen fortsatt kommer att vara ett viktigt grönområde.

Förvaltningen planerar och kommer att arrangera studiebesök i samband med att Järva begravningsplats tas i drift hösten 2024.

Förvaltningen har påbörjat samverkan bland annat avseende trygghetsarbetet med Järva stadsdelsförvaltning, andra förvaltningar, fastighetsägare och civilsamhället kring Järva begravningsplats som driftsätts under hösten 2024. Inom ramen för Fokus Järva ska aktörer och boende i Järvaområdet involveras för att inviga och etablera begravningsplatsen och naturområdet som en fin och trygg plats för stockholmarna.

Förvaltningen har även fortsatt arbetet med att involvera medborgarna i planering och utveckling av såväl fysiska miljöer som andra verksamhetsrelaterade frågor.

Ungdomar från Järva har de senaste åren erbjudits timanställning inom förvaltningens kommunikationsverksamhet. De har bland annat varit med och bemannat montern under Järvaveckan. Två ungdomar, också boende i Järva, fick feriearbete under jullovet 2023 för att i samarbete med ungdomar på Framtidens hus i Rinkeby arbeta med kommunikation kring Järva begravningsplats.

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Svante Borg, Förvaltningschef	2024-04-10